

Mehmet RATİP¹
Araştırmacı, Yönetişim Etütleri

KKTC'de “Kosovalaşma” ve “Tayvanlaşma”ya Karşı Bir “Normalleşme” Ufku Olarak Avrupa Birliği Üyeliği

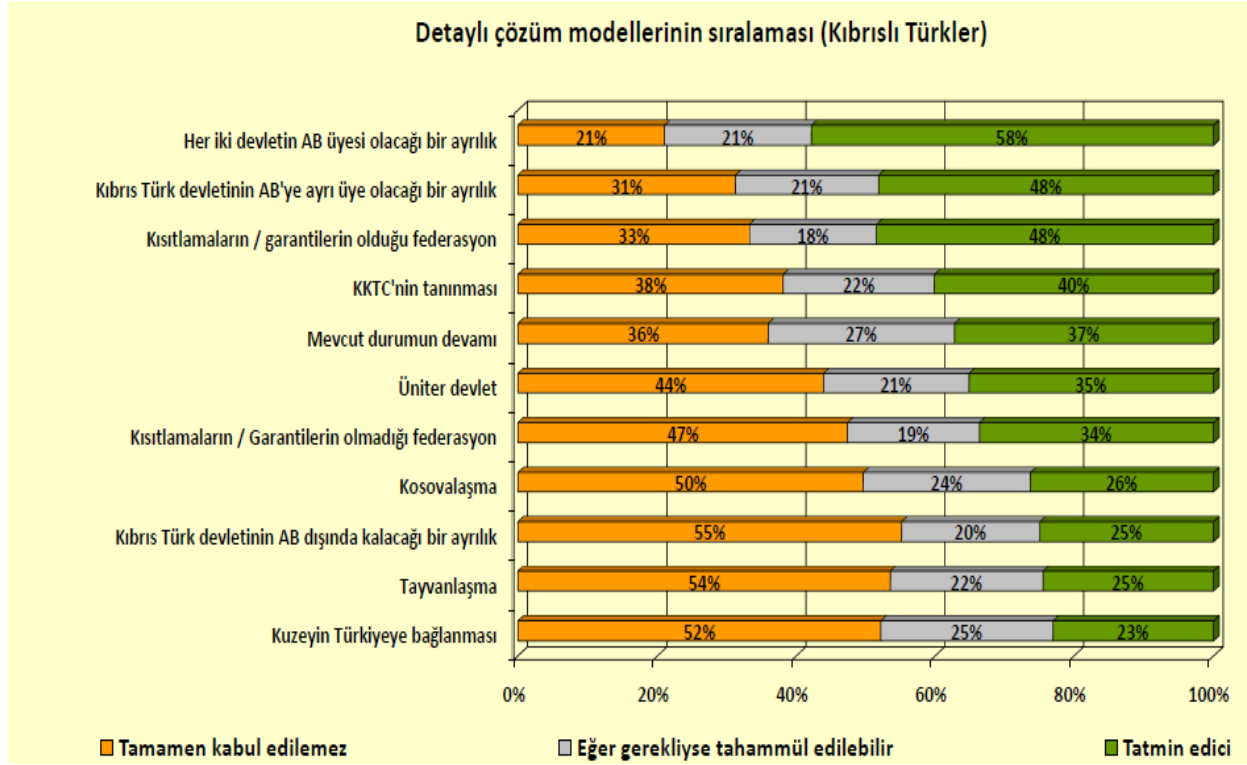
Kıbrıs'ta son dönemde sonuçları yayınlanan iki kamuoyu araştırması, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin ekonomik-politik geleceğinin Avrupa Birliği (AB) ile ilişkiler bağlamında nasıl şekillenebileceğine dair önemli ipuçları veriyor. Birinci araştırma, Kıbrıs Toplumsal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi (KADEM)'nin, Güney Kıbrıs'tan Symmetron Market Research araştırma şirketiyle birlikte, *Kıbrıs 2015* adlı iki toplumlu bir sivil toplum inisiyatifi için gerçekleştirdiği araştırmadır.² İkincisi ise, sonuçları 10 Mart 2011 tarihinde Türk Ajansı Kıbrıs (TAK) tarafından haberleştirilen³ ve KKTC Dışişleri Bakanlığı'nın yine KADEM'e yaptırdığı “Kıbrıs Sorunu, Bilgi, Tutum, ve Tercihler” başlıklı araştırmadır.

Öncelikle *Kıbrıs 2015* inisiyatifi için gerçekleştirilen araştırmaya bakacak olursak, bu araştırmadaki en çarpıcı sonuçlar Kıbrıslı Türkler'in Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin tercih ettikleri çözüm modellerinin sıralamasında ortaya çıkmaktadır (bkz. Şekil No. 5):

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1199/Mehmet+Ratip>

² Araştırma, 5-30 Eylül 2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş, 800 Kıbrıslı Rum ve 800 Kıbrıslı Türk'ten oluşan bir örnekleme yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Bkz. *Cyprus 2015*, <<http://cyprus2015.org/>> (erişim 03.03.2011).

³ İlgili araştırmanın sonuçlarına ilişkin haber için bkz. Türk Ajansı Kıbrıs (TAK) web sitesi <<http://www.turkajansikibris.net/index.php/lang/tr/cat/249/news/28666>> (erişim: 15.03.2011).

Şekil No. 5 / CYPUS 2015, EYLÜL 2010

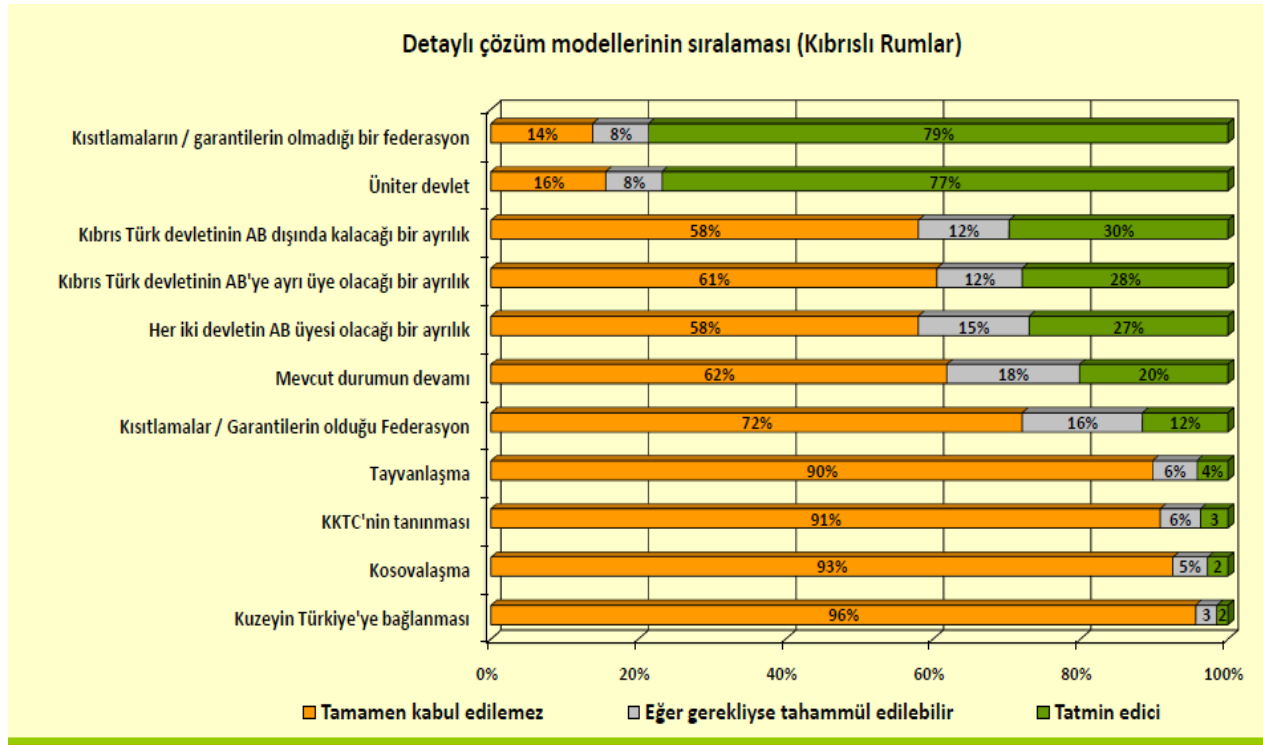
Şekildeki bilgilerden yola çıkarak şu yorumu yapabiliriz: Kıbrıslı Türkler'in çözüm olarak en fazla "her iki devletin AB üyesi olacağı bir ayrılık" modelini tatmin edici bulması, sıklıkla vurgulandığı gibi Kıbrıslı Rumlar'la ortaklık umudunu yitirmenin bir sonucu olarak "ayrı devlet" isteme bakımından değil, AB üyeliğine yapılan vurgu bakımından çarpıcıdır. Nitekim, AB vurgusu ikinci en tatmin edici çözüm senaryosunda da ("Kıbrıs Türk devletinin AB'ye ayrı üye olacağı bir ayrılık") kendini belli etmektedir. Burada dikkat çekici olan, en tatmin edici çözüm modellerinde salt ayrılığın değil, AB'ye katılımı esas alan ayrılığın kabul görmesidir. Bu yüzdendir ki AB dışında ayrılık senaryoları olarak "KKTC'nin tanınması," "Mevcut durumun devamı," ve "Kıbrıs Türk devletinin AB dışında kalacağı bir ayrılık" ihtimalleri, yukarıdaki şekilde görünen 11 model arasında sırasıyla 4., 5., ve 9. tatmin edici çözümler olarak yer almaktadır. İlk üç öncelikli tercihte AB üyeliği farklı biçimlerde sabit kalmaktadır.

Belki de daha önemlisi, "Kosovalaşma" ve "Tayvanlaşma" modellerinin Kıbrıslı Türkler'in önemli çoğunluğu tarafından tatmin edici çözümler olarak benimsenmemeleridir. Araştırmanın "uluslararası toplumun doğrudan gözetiminde kademeli olarak bağımsızlığını kazanan adanın kuzeyinde otonom (özerk) bir Kıbrıs Türk bölgesi" olarak tanımladığı Kosovalaşma ile "uluslararası ticaret yapabilen fakat diplomatik tanınmışlığı olmayan adanın kuzeyinde otonom (özerk) bir Kıbrıs Türk bölgesi" olarak tanımladığı Tayvanlaşma seçeneklerinin her ikisi de birçok Kıbrıslı Türk tarafından "uluslararası toplumda daha eşit bir rol almalarını engelleyecek yetersiz önlem" olarak algılandıkları için cazip formüller olmayıp büyük ölçüde reddedilmektedirler. Dolayısıyla, herhangi bir ekonomik gelecek tasarımının Kosovalaşma ve Tayvanlaşma izlerini taşımasının Kıbrıslı Türk toplumunda şüpheyle karşılanması sürpriz olmayacaktır. Standardın AB olarak kabul görülmesinde, şüphesiz, AB'nin (üye devlet Kıbrıs Cumhuriyeti üzerinden) KKTC'nin

KKTC'de "Kosovalaşma" ve "Tayvanlaşma"ya Karşı Bir "Normalleşme" Ufku Olarak Avrupa Birliği Üyeliği

komşusu olarak konumlanması etkili bir faktördür. KKTC'nin tanınmaması envaiçeşit nedenden ötürü sürdükçe AB'nin Kuzey Kıbrıs'ı -en azından teknik anlamda- askıya alınmış AB normlarının yavaşça benimseneceği bir Avrupa bölgesi olarak görmeye devam edeceği de unutulmamalıdır.

Bu genel tablo ışığında, KKTC'nin ekonomik geleceğinin AB normları uyarınca şekillenmesinin Kıbrıslı Türkler'in tatmin edici bulacağı bir yaklaşım olacağını söyleyebiliriz. Buna ilaveten, Kıbrıslı Rumlar'la federal bir yapıda ortaklığı içeren bir çözüm olanağından bağımsız olarak, Kıbrıslı Türkler'in ayrı ve özerk bir yönetim iradesinden yoksun kalmamayı tercih ederek gerçekleştirilmeyi hedefleyeceği AB doğrultusunda bir normalleşme talebinin yaşamsal öneme sahip olduğu ortadadır. Geleceğe yönelik her türlü senaryoda Kıbrıslı Türkler'in mali özerkliğe ve disipline sahip, verimli bir devlet işleyişini tecrübe etmeleri kaçınılmaz bir zorunluluk halini almıştır. Kıbrıslı Türkler'in AB normlarına yönelik olumlu beklentileri, verimli ve etkin bir devlet mekanizması özlemiyle eklemlenmiştir.

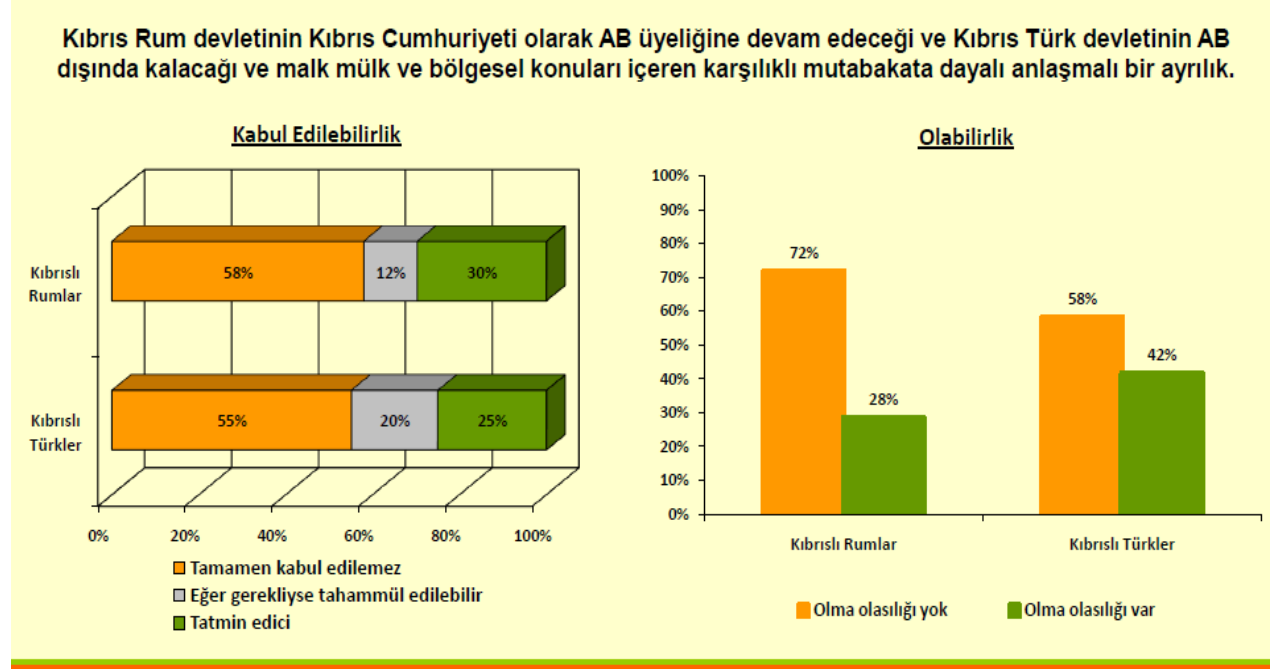

Şekil No. 6 / CYPRUS 2015, EYLÜL 2010

Kıbrıslı Rumlar'ın çözüm tercihlerine dair sonuçlar da ilgi çekicidir (bkz. Şekil No. 6). "Kısıtlamaların ve garantilerin olmadığı bir federasyon" modeli ile "üniter devlet" modeli sırasıyla % 79 ve % 77 oranlarında tatmin edici bulunurken, bu öncelikli tercihleri Kıbrıslı Türkler'in AB ile ilişkilerini düzenleyecek ayrılık modelleri takip etmektedir. Sırasıyla, "Kıbrıs Türk devletinin AB dışında kalacağı bir ayrılık" % 30, "Kıbrıs Türk devletinin AB'ye ayrı üye olacağı bir ayrılık" % 28, "Her iki devletin AB üyesi olacağı bir ayrılık" % 27 tatmin edici bulunmaktadır. Her üç senaryonun da Kıbrıslı Rumlarca "mevcut durumun devamı"ndan (% 20) daha tatmin edici bulunması kayda değerdir. Buna ek olarak, Kıbrıslı Rumlar'ın da Kıbrıslı Türkler gibi Tayvanlaşma ve Kosovalaşma ihtimallerini nispeten düşük düzeylerde

KKTC'de "Kosovalaşma" ve "Tayvanlaşma"ya Karşı Bir "Normalleşme" Ufku Olarak Avrupa Birliği Üyeliği

tatmin edici bulmaları meselenin AB çerçevesinden çıkarılmasının pek uygun görülmediğini göstermektedir. Üçüncü çözüm tercihi olan "AB dışı Kıbrıs Türk devleti" formülü bile Kıbrıslı Rumlar'ın % 58'i tarafından "tamamen kabul edilemez" bulunmaktadır (bkz. Şekil No. 7).

Şekil No. 7 / CYPUS 2015, EYLÜL 2010

Bu formülün daha detaylı tanımı şöyledir: "Kıbrıs Rum devletinin Kıbrıs Cumhuriyeti olarak AB üyeliğine devam edeceği ve Kıbrıs Türk devletinin AB dışında kalacağı ve mal mülk ve bölgesel konuları içeren karşılıklı mutabakata dayalı anlaşmalı bir ayrılık". Araştırmada Kıbrıslı Rumlar (% 78), Kıbrıslı Türkler'den de fazla bir oranda (% 58) bu çözümün gerçekleşme olasılığının "olmadığını" belirtmişlerdir. Bu veriler ışığında, Kıbrıslı Rumlar'ın, AB çerçevesi içinde kalan Kıbrıslı Türkler'le, kendi öncelikli tercihleri olan federatif veya üniter devlet modellerine dayalı çözümlere daha yakın ara çözümler bulabileceklerini düşündükleri ileri sürülebilir. Dolayısıyla, Kıbrıs'ta taraflar kendi sav ve taleplerini güçlendirmek umuduyla da olsa AB çerçevesini korumaya yönelebilmektedirler. AB'ye yönelik ideal beklentiler çeşitli hayal kırıklıkları sonucu her iki taraf açısından da tamamen karşılanmıyor olsa bile, Kıbrıslı Rumlar AB üyesi olarak avantajlı konumlarını kullanmayı ve bunu AB perspektifini koruyan Kıbrıslı Türkler karşısında daha rahat bir şekilde yapabileceklerini hesaplayabilmekte; Kıbrıslı Türkler ise uluslararası alanda etkileşime geçebilmelerinin görece güvenli ve geçerli yolu olarak AB'yi kullanmayı – diğer AB-dışı senaryolara kıyasla- daha gerçekçi bir yöntem olarak benimseyebilmektedirler. Ada genelinde AB'yle olan ilişkilerin (yanlış bilgi ve gerçeğe dayalı idealler üzerinden değil de) stratejik ve rasyonel bir gerçekçilik üzerinden düzenlenmeye başlandığının ipuçlarını görmek iyiye işarettir. Çözüme dair pragmatik ve müzakereci girişimlerde bulunmanın zemini bu ipuçlarından yola çıkarak oluşturulabilir.

Notun girişinde bahsettiğimiz ikinci kamuoyu araştırmasının Avrupa Birliği ile ilgili sonuçları da yukarıdaki tespitlerimizi doğrular niteliktedir: KADEM'in yaptığı araştırmanın sonuçlarını

bir basın toplantısıyla açıklayan KKTC Dışişleri Bakanı Hüseyin Özgürgün AB'ye yönelik tutumla ilgili şu tespitlerde bulunmuştur:

"Araştırma sonuçlarına göre halkımızın büyük bir bölümü Avrupa Birliği mevzuatının Kıbrıs Türk toplumunda uygulanmasının iyi olacağını veya 'ne iyi, ne de kötü olacağını' düşünmektedir. Bu mevzuatın kötü sonuçlar doğuracağını düşünenler azınlıkta kalmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ın AB'nin bir parçası olmasının özellikle ulaşım, ekonomi ve çevre konularında topluma olumlu etkileri olacağı düşünülmekte ve buna inananların oranı yaş gençleştikçe artış göstermektedir. Ancak halkımızın büyük çoğunluğu AB'nin birçok karar ve uygulamasını çok olumsuz buluyor. Halkımız AB'nin; izolasyonun kalkması konusundaki tutumunu yüzde 69 oranında, Kıbrıs sorununa genel yaklaşımını yüzde 68 oranında, Doğrudan Ticaret Tüzüğü'ne yaklaşımını yüzde 70 oranında, AB kurumlarının mülkiyetle ilgili kararlarını yüzde 72 oranında çok olumsuz bulmaktadır. Kısacası Kıbrıs Türk halkının çoğunluğu AB'ye üyelik ve Avrupa'nın bir parçası olmaya sıcak bakmaktadır. Ancak bu araştırma sonuçları, halkımızın AB'ye kendi uygulamaları sonucunda giderek artmakta olan hayal kırıklığı, kızgınlığını ve güvensizliğini de teyit etmektedir."⁴

Dışişleri Bakanı Özgürgün'ün de belirttiği gibi, özellikle genç nüfusun AB'ye yönelik olumlu beklentiler içerisinde olması dikkat çekicidir. Çoğunlukça olumsuz bulunan Kıbrıs sorunu kaynaklı AB uygulamaları bile, AB normlarının Kuzey Kıbrıs toplumu tarafından bir normalleşme ufku olarak görülmelerine engel olmamıştır. Bu ve bu gibi ilk bakışta çelişkili görünen sonuçlar, aslında, Kuzey Kıbrıs'ta (Kıbrıs sorununa çözüm arayışlarının gidişatından bağımsız olarak) verimsiz devlet, sürdürülemez ekonomi, ve sosyal-çevresel sıkıntılar gibi sorunların çözümü için AB normlarını referans alan bir ekonomik-politik gelecek tasarlama dinamiğinin toplumsal tabanı olduğuna işaret etmektedir.

⁴ <<http://www.turkajansikibris.net/index.php/lang/tr/cat/249/news/28666>> (erişim: 15.03.2011).